

LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMAI

Kalvarijų g. 1, Vilnius. Tel. (+370 5) 2754241, el. p. info@architekturumai.lt, www.architekturumai.lt
Atsiskaitomoji sąskaita LT50 7044 0600 0606 7130 AB SEB, kodas 70440. Įstaigos kodas 301111540

**Lietuvos Respublikos Seimo
aplinkos apsaugos komitetui**

aak@lrs.lt
aistrida.latvene@lrs.lt

2024-09-12 Nr. S24/09/229

Lietuvos Respublikos Seimo nariui

Simonui Gentvilui
simonas.gentvilas@am.lt

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

info@am.lt
daiva.matusevice@am.lt
asta.rokickiene@am.lt

DĖL 2024-07-11 LIETUVOS RESPUBLIKOS ŽELDYNŲ ĮSTATYMO NR. X-1241 2, 5, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 22 IR 24 STRAIPSNŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIV-2877 PAKEITIMO

Lietuvos architektų rūmai (toliau – **Rūmai**) susipažino su 2024-07-11 priimtu Lietuvos Respublikos želdynų įstatymo Nr. X-1241 2, 5, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 22 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymu Nr. XIV-2877 (toliau – **Pakeitimo įstatymu**)¹, kurio 4 straipsniu (įsigaliosiančiu nuo 2025-01-01), keičiama Lietuvos Respublikos želdynų įstatymo 8 straipsnio 3 dalis – panaikinama galimybė priklausomųjų želdynų normas kompensuoti vertikaliuoju pastatų apželdinimu. Pažymime, kad Rūmai sužinoję apie šiuos pirminiame įstatymo projekte nurodytus pakeitimus susipažino su Pakeitimo įstatymo projekto svarstymo eiga Lietuvos Respublikos Seimo aplinkos apsaugos komitete. Paskutinėje, 2024-06-21 užregistruotoje, įstatymo pakeitimo projekto redakcijoje (Reg. Nr. XIVP-3100(3))² teise kompensuoti nustatytas želdynų normas vertikaliuoju apželdinimu buvo papildyta ir teise priklausomųjų želdynų plotų normas kompensuoti stogų apželdinimu. Tą pačią dieną buvo užregistruotas ir visiškai priešingas Seimo nario Kasparo Adomaičio siūlymas³ panaikinti galimybę priklausomųjų želdynų normas kompensuoti vertikaliu ir (ar) stogų apželdinimu. Svarstymo komitete metu 2024-06-26, balsų dauguma, šiam Seimo nario siūlymui buvo pritarta ir vėliau Seime priimtas nagrinėjamas Pakeitimo įstatymas, kurio 4 straipsnyje nebelieka galimybės priklausomųjų želdynų plotus kompensuoti vertikaliu ar stogų apželdinimu.

Nesutinkame su šiuo pakeitimu ir atsižvelgdami į tai, kad Pakeitimo įstatymo 4 straipsnis įsigalioja nuo 2025-01-01 bei vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos Konstitucijos 68 straipsniu ir Lietuvos Respublikos Seimo statuto 135 straipsnio 1 dalimi prašome Lietuvos Respublikos Vyriausybę (Aplinkos ministeriją), Seimo narį ir/ar Aplinkos apsaugos komitetą ar Aplinkos apsaugos komiteto narius inicijuoti Pakeitimo įstatymo pakeitimą, kuriuo būtų paliekama galioti Želdynų įstatyme numatyta teisė kompensuoti priklausomųjų želdynų normas vertikaliu ir stogų apželdinimu.

¹Lietuvos Respublikos želdynų įstatymo Nr. X-1241 2, 5, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 22 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymas: [XIV-2877 Lietuvos Respublikos želdynų įstatymo Nr. X-1241 2, 5, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 22 ir 24 straips... \(lrs.lt\)](#)

² Želdynų įstatymo Nr. X-1241 2, 5, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 22 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/346e2d002fb011efb121d2fe3a0eff27?jfwid=thrcml1u2>

³ PASIŪLYMAS dėl Želdynų įstatymo Nr. X-1241 2, 5, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 22 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/541d16b02fc511efb121d2fe3a0eff27?jfwid=thrcml1u2>

Rūmų vertinimu, Seimo nario K. Adomaičio siūlymas buvo apsvaistytas ir priimtas pernelyg skubotai (2024-06-26 Aplinkos apsaugos komiteto posėdyje), nesuteikęs galimybės statinių projektavimo ir teritorijų planavimo srities specialistams ir kitiems suinteresuotiems subjektams pateikti savo vertinimą, taip pat neatsižvelgus į tokio pakeitimo galimas pasekmes. Žemiau pateikiame K. Adomaičio 2024-06-21 siūlymo panaikinti galimybę kompensuoti privalomųjų želdynų normas vertikaliu ir stogų apželdinimu argumentaciją (*pasviru šriftu*) ir Rūmų pastabas įvertinant šių argumentų pagrįstumą ir galimas pasekmes.

- 1) *Lietuvoje nėra nustatyta, kaip žalieji stogai turi būti įrengti, kokie želdynai juose prideda vertės, kurie - ne. Be to, nėra nustatyta teisinė atsakomybė už žaliųjų stogų panaikinimą jau po statybų pridavimo, nėra nustatyti reikalavimai jų priežiūrai.*

Rūmų vertinimu, šis Seimo nario nurodomas argumentas yra klaidinantis – vadovaujantis Viešųjų atskirųjų želdynų plotų normų ir Priklausomųjų želdynų plotų normų apskaičiavimo tvarkos aprašo (toliau – **Aprašo**)⁴ 9.1 papunkčiu yra nustatyta, kad *taikant kompensavimą vertikaliuoju apželdinimu (apželdinant pastatų sienas), turi būti apželdinamas **tris kartus didesnis plotas už kompensuojamą plotų normos dalį.*** To paties Aprašo 11 punkte taip pat numatyta, kad į plotų normą įskaičiuojami *apželdinti statinių stogai ir statinių požeminės dalys, kai ant jų įrengto grunto sluoksnis yra 20 cm ir storesnis. Įskaičiuojant į plotų normą apželdintus statinių stogus ir statinių požemines dalis, faktinis apželdintas plotas, įvertinus įrengto grunto sluoksnio storį, dauginamas iš šių užskaitos koeficientų, kai:*

11.1. minimalus grunto sluoksnio storis 20 cm – koeficientas 0,3;

11.2. minimalus grunto sluoksnio storis 40 cm – koeficientas 0,6;

11.3. minimalus grunto sluoksnio storis 100 cm – koeficientas 0,9.

T. y., priešingai nei teigiama Seimo nario 2024-06-21 siūlymo argumentacijoje, poįstatyminiu reguliavimu yra aiškiai sunormuota, numatant minimalius grunto sluoksnio storius, kaip turi būti įrengiami žalieji stogai.

Pažymime, kad įveistų ar planuojamų įveisti želdinių vertė gali būti preliminariai įvertinama taikant Želdinių atkuriamosios vertės įkainiuose (toliau – **Įkainiuose**)⁵ pateikiamų verčių analogiją ir išskiriamus vertinguosius želdinių požymius (kamieno skersmuo, šaknų kelmeliai, lapijos tankumas ir kt.). Atsižvelgiant į projektuojamą grunto storį ir taikant Įkainiuose išskirtas vertes ir vertinamąjį objektą gali būti nesunkiai įvertinami ir projekto sprendiniai dėl planuojamų įveisti vertingesnių ir (ar) mažiau vertingų želdinių.

Negalime sutikti ir su aiškiai klaidinančiu teiginiu, kad nėra nustatyta teisinė atsakomybė už žaliųjų stogų panaikinimą ar želdinių neįvesimą. Vadovaujantis Želdynų įstatymo 30 straipsnio 1 dalimi *fiziniai ir juridiniai asmenys, neteisėtai sunaikinę želdinius ir (ar) padarę žalą želdynams ir želdiniams kaip aplinkos objektams, privalo visiškai ją atlyginti ir, jeigu yra galimybė, atkurti iki pažeidimo buvusią būklę.* Tuo atveju, jei pažeidimas pasireiškia projekte numatytų želdinių neįveisimu, t. y. projekto sprendinių nevykdymu, atsakomybė už projekto sprendinių nevykdymą (želdynų ar želdinių neįvesimą) numatyta Statybos įstatymo 58 straipsnyje (*juridinių asmenų atsakomybė už statybą pažeidžiant statinio projekto sprendinius*) ir Administracinių nusižengimų kodekso 350 straipsniu (statinio statyba pažeidžiant statinio projekto sprendinius). Taip pat, vadovaujantis aktualia Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo, statybos ir žemės naudojimo valstybinės priežiūros įstatymo 13 straipsnio 2 dalimi *nustačius, kad statinys (jo dalis) statomas (-a) pažeidžiant statinio projekto sprendinius ar Statybos įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų reikalavimus, statybos valstybinės priežiūros pareigūnas **statytojui surašo privalomąjį nurodymą.*** To paties įstatymo 11 straipsnio 8 dalyje numatyta, kad *jeigu privalomasis nurodymas neįvykdytas, įvykdytas iš dalies, įvykdytas netinkamai, suėjus privalomojo nurodymo įvykdymo terminui Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija, jos vadovo nustatyta tvarka, **perduoda privalomąjį nurodymą***

⁴ Viešųjų atskirųjų želdynų plotų normų ir Priklausomųjų želdynų plotų normų apskaičiavimo tvarkos aprašas patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. D1-694 „Dėl Viešųjų atskirųjų želdynų plotų normų ir Priklausomųjų želdynų plotų normų apskaičiavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

⁵ Želdinių atkuriamosios vertės įkainiai patvirtinti Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2008 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. D1-343 „Dėl Želdinių atkuriamosios vertės įkainių patvirtinimo“

priverstinai vykdyti antstoliui, išskyrus atvejus, kai iškelta byla dėl privalomojo nurodymo teisėtumo arba privalomojo nurodymo įvykdymo termino pratęsimo. T. y. galiojančiu reguliavimu yra aiškiai numatyta fizinių ir juridinių asmenų atsakomybė už želdinių naikinimą ir (ar) vengimą įveisti projekte numatytus želdinius, taip pat teisės aktuose aiškiai nustatyta priverstinė projekto sprendinių, susijusių su sklypo sutvarkymu, įgyvendinimo tvarka.

- 2) Lietuvoje taip pat kol kas nėra įtvirtintas „žaliojo indekso“ skaičiavimas, kuris leistų sistemškai parinkti ekosisteminių funkcijų užtikrinimo sprendimus, aiškiau nustatytų teritorijas, kuriose alternatyvūs žalieji sprendimai (kaip žalieji stogai) yra reikalingi, o kur – ne.

Rūmų vertinimu, skaičiavimai gali būti atliekami vadovaujantis galiojančiais teritorijų planavimo dokumentų sprendiniais (užstatymo tankis, intensyvumas, suplanuotos apželdinamos teritorijos dalys ir kt.) bei atsižvelgiant į faktinę urbanizuojamos vietovės būklę. Įvertinęs galiojančius teritorijų planavimo dokumentų sprendinius bei galimybę priklausomuosius želdynus formuoti užstatomame sklype projektuotojas, atsižvelgdamas į suinteresuotos visuomenės pastabas gali priimti ir pagrįsti sprendimą dėl alternatyvių žaliųjų sprendimų (vertikalaus ir stogų apželdinimo) taikymo. Akivaizdu, kad intensyviai urbanizuotose teritorijose (miestų centrinėse dalyse) projektuojant statinius dėl didelio užstatymo nebebus galimybės įgyvendinti Aprašo priede nurodomų priklausomųjų želdynų plotų normas ir Pakeitimo įstatymu iš esmės yra dirbtinai stabdomas šių teritorijų vystymasis. Net ir sutinkant su Seimo nario argumentais dėl reglamentavimo trūkumo, ši problema neturėtų būti sprendžiama atsisakant progresyvių žaliųjų sprendinių diegimo apskritai, kaip yra daroma Pakeitimo įstatymu, o būtent sukuriama trūkstami vertinimo elementai ar skaičiavimo sistema. Pabrėžiame, kad Rūmai siekia ir gali įsitraukti į Seimo nario nurodomo „žaliojo indekso“ parengimo darbus, kad būtų sukurtas tinkamas ir aktualus želdinių vertinimo įrankis. Vis dėlto, šio „įrankio“ kūrimo metu turi likti galioti Pakeitimo įstatymu panaikinama teisė kompensuoti želdinių normas vertikaliu ir stogų apželdinimu. Pažymime, kad tik praktikoje taikant minėtą kompensacijos taisyklę gali būti geriausiai nustatomi ir įvertinami jos trūkumai bei sukuriamos efektyvios papildomos reglamentavimo priemonės.

- 3) *Atkreiptinas dėmesys, kad skirtingose valstybėse žaliųjų stogų įrengimas skatinamas tose miestų vietose, kur ekosisteminės funkcijos yra sutrikusios, trūksta želdynų, siekiant juos kompensuoti kitais būdais. Priešingai nei kitose valstybėse, Lietuvoje Lietuvos Respublikos želdynų įstatyme numatytos priemonės leidžia sumažinti įprastus pilnaverčius želdynus pakeičiant juos želdynais ant pastatų sienų ir (ar) stogų, kurie kur kas silpniau gali prisidėti prie ekosisteminių funkcijų stiprinimo.*

Atkreipiame dėmesį, kad Seimo nario pateikiamame argumente yra klaidingai suponuojama, kad vertikaliu ir stogų apželdinimu yra pakeičiami ant sklypo paviršiaus įrengiami želdiniai. Dar kartą primename, kad Želdynų įstatymo 8 straipsnis nėra taikomas izoliuotai ir įstatymo taikymo tvarką nustato aukščiau cituojamas Aprašas, kuriame pateikiamos kompensuojamos normos, t. y. sienų ir stogų želdiniai nėra prilyginami Seimo nario nurodomiems sklypo paviršiuje įrengtiems želdiniams santykiu 1:1 ir nustatomi žymiai mažesni kompensavimo koeficientai sienoms apželdinti reikalingi 3 kartus didesni plotai, stogui, atsižvelgiant į grunto storį, nuo 3 iki 1,1 karto didesni plotai. Pažymime, kad vertikalus ir stogų apželdinimas, atsižvelgiant į šioms sprendiniams įgyvendinti reikalingas konstrukcines priemones (ženklus statinio laikančių ir stogo konstrukcijų stiprinimo poreikis, atitinkamų fasado ir stogo dangos sprendinių, atsparių ilgalaikiam drėgmės poveikiui parinkimas, statinio priežiūros ir eksploatacinių kaštų išaugimas ir kt.) savime nulemia, kad šie sprendiniai yra pasirenkami tik išimtiniais atvejais, kuomet kitaip įgyvendinti Apraše nustatytas normas nėra galimybės. Tais atvejais, kuomet projektuojama urbanizuojamose teritorijose, kuriose nekyla problemų dėl vietos priklausomiesiems želdynams įrengti, prioritetas teikiamas želdynų įrengimui sklypo paviršiuje. T. y. vien ekonominiai ir konstrukciniai aspektai - statybos ir statinio eksploatavimo

kaštų išaugimas jau prioretizuoja želdynų formavimą sklypo paviršiuje. Tuo tarpu, galimybė taikyti vertikalaus ir stogų apželdinimo priemones suteikia galimybę atstatyti Seimo nario nurodomas sutrikusias ekosistemines funkcijas intensyviai urbanizuotose teritorijose ir sukurti želdynus, tose vietose, kuriose kitaip jie net neturi galimybės būti suformuoti. Rūmų vertinimu, būtent Pakeitimo įstatymo sprendiniais ir yra ribojama galimybė šias sutrikusias ekosistemas kompensuoti ir iš dalies atstatyti.

Primename, kad Aštuonioliktosios Vyriausybės programos⁶ 157.1 papunktyje numatytas siekis gausinti želdynus ir iki 2030 m. trečdaliu sumažinti urbanizuotų teritorijų CO₂ pėdsaką. Programos punkte nurodyta, kad „išvien su savivaldybėmis sukursime tvarių miestų gaires dėl gyvenamosios aplinkos kokybės didinimo, želdynų gausinimo, darnaus judumo, atsakingo ir tvaraus vartojimo skatinimo, atliekų, oro, vandens, garso taršos ir poveikio klimato kaitai mažinimo. **Skirsime prioritetą ne urbanistinei driekai, o kompaktiškų miestų vystymuisi ir apleistų teritorijų pertvarkymui. To sieksime mokestinėmis priemonėmis, plėsdami savivaldybių galias ir nustatydami infrastruktūros vystymo prioritetus. Sukursime miestų aplinkosaugos indeksą, skatindami savivaldybes rungtyniauti žaliojo kurso srityje ir dalytis gerąja patirtimi.**“

Rūmų vertinimu, priimtu Pakeitimo įstatymu panaikinant galimybę priklausomųjų želdynų normas kompensuoti vertikaliuoju pastatų ir pastatų stogų apželdinimu yra nusigręžiama nuo šių tikslų ir būtent skatinama urbanistinė drieka, o ne kompaktiškas miestų vystymasis, nes ribojama galimybė kurti ir statyti statinius intensyviai urbanizuotose miestų bendruosiuose planuose išskirtose pagrindinių centrų zonose.

Vadovaudamiesi aukščiau išdėstytais argumentais,

prašome:

Vyriausybę, Seimo narį ir (ar) Aplinkos apsaugos komitetą ar atskirus jo narius iki numatytos įsigaliojimo datos (2025-01-01) inicijuoti Lietuvos Respublikos želdynų įstatymo Nr. X-1241 2, 5, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 22 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIV-2877 4 straipsnio pakeitimą ir šį straipsnį išdėstyti taip:

„4 straipsnis. 8 straipsnio pakeitimas

Pakeisti 8 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

*„3. Priklausomųjų želdynų minimalų privalomą santykinę plotą žemės sklype, skirtą išimtinai tik želdiniams augti, (toliau – priklausomųjų želdynų norma), jo apskaičiavimo tvarką ir teritorijas, kurioms priklausomųjų želdynų norma nenustatoma, nustato aplinkos ministras. Priklausomųjų želdynų norma nustatoma atsižvelgiant į teritorijų planavimo dokumentus, esamą ar numatomą žemės sklypo naudojimo būdą (būdus), žemės sklype esančių ir projektuojamų pastatų paskirtį. Priklausomųjų želdynų norma gali būti kompensuojama **vertikaliuoju pastatų ir (ar) stogų apželdinimu**, su žemės sklypu besiribojančių ar ne didesniu kaip 200 metrų atstumu nuo žemės sklypo ribos esančių ar planuojamų įveisti atskirųjų želdynų arba rekreacijai pritaikytų miškų plotais – didžiausius leidžiamus kompensuoti priklausomųjų želdynų normų dydžius, ~~ir~~ jų apskaičiavimo, **atskirų želdinių vertės nustatymo ir įveisimo tvarką** nustato aplinkos ministras. Priklausomųjų želdynų norma privaloma rengiant teritorijų planavimo dokumentus, o rengiant statinių ir (ar) įrenginių projektus, – kai tai numatoma aplinkos ministro tvirtinamose priklausomųjų želdynų normose.“*

Lietuvos architektų rūmų pirmininkas

Algimantas Pliučas